

Život v pravěku

Základní pojmy

Prisvojovací hospodářství

sběr plodin a lov zvěře

Výrobní hospodářství

pěstování rostlin a chov dobytka

Přirozená dělba práce

dělba práce mezi mužem a ženou

Společenská dělba práce

oddělení řemesla od zemědělství

Prvobytně pospolná společnost

rovnost členů rodu, společně pracují a společně se dělí o výsledky své práce

Tlupa

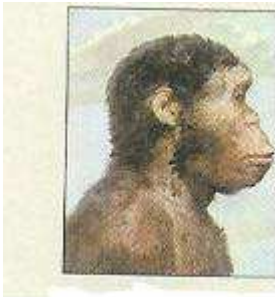
seskupení jedinců za účelem snazšího obstarávání potravy

Rod

skupina pokrevně příbuzných jedinců

Vývoj člověka

Člověk zručný (*Homo habilis*)

- malá postava
- obličejová část větší než mozková
- nad očima mohutné nadočnicové oblouky, čelo nízké, prudce ustupuje dozadu
- nos nízký a široký, nevystupuje z obličeje
- silné čelisti, chybí bradový hrbol

Člověk vzpřímený (*Homo erectus*)

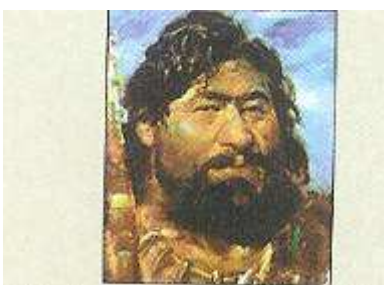
- mohutná postava
- mozkovna se zvětšuje
- nadočnicové oblouky stále mohutné
- spodní čelist bez bradového hrbolu
- dorozumívá se pomocí zvuků, nikoli řeč
- dokonalejší ruka, lepší úchop, palec je proti ostatním prstům

Člověk rozumný (*Homo sapiens*)

- menší postavy než člověk vzpřímený
- mozkovna podstatně větší
- mizí nadočnicové oblouky
- výrazný nos vystupuje z obličeje
- objevuje se bradový hrbol

Člověk dnešního typu (*Homo sapiens sapiens*)

- postava, tvar lebky, velikost mozku odpovídá dnešnímu člověku
- mozková část větší než obličejová
- dorozumíval se článkovanou řečí

Výskyt pravěkých lidí

Člověk zručný (Afrika, částečně Malá Asie)

Člověk vzpřímený (Asie, Evropa, Afrika)

Člověk rozumný (Asie, Evropa, Afrika)

Člověk dnešního typu (Evropa, Asie, Afrika, Austrálie, Jižní Amerika)

Naleziště člověka dnešního typu a našem území

Dolní Věstonice, Pavlov, jeskyně Pekárna a Kůlna, Předmostí u Přerova

Sběr a lov pravěkých lidí

Člověk se nejdříve živil sběrem plodů a lovem zvěře.

Tento způsob obživy se nazývá **prisvojovací hospodářství** (přisvojil si to, co mu příroda dávala).

Sbíral

plody, kořínky, listy, houby, květy rostlin

Lovil

drobné hlodavce, želvy, ryby, zajíce, jeleny, srnky, nosorožce a mamuty

Později se specializoval na určitý druh zvěře, tzv. **specializovaný lov**.

Kolektivní lov

Skupina lidí se podílí na lovu a rovným dílem se o úlovek dělí.

Přirozená dělba práce

Dělba práce mezi mužem a ženou.

Ženy

- péče o děti
- příprava pokrmů, sběr plodin
- udržování ohně
- zhotovení oděvů

Muži

- lov zvěře
- stavění příbytků
- ochrana rodu

Nástroje a zbraně doby kamenné

Výroba kamenných nástrojů a zbraní

sekáče (ostré hroty – břity)
úštěpy (štípání kamene o kámen)
pěstní klíny (neměly ostré hrany)
škrabadla, nože, hroty, vrtáky a rydla (vyráběl štípáním pazourku)

Kámen dovedl hladit a provrtávat do něj otvory.

Výroba pěstního klínu

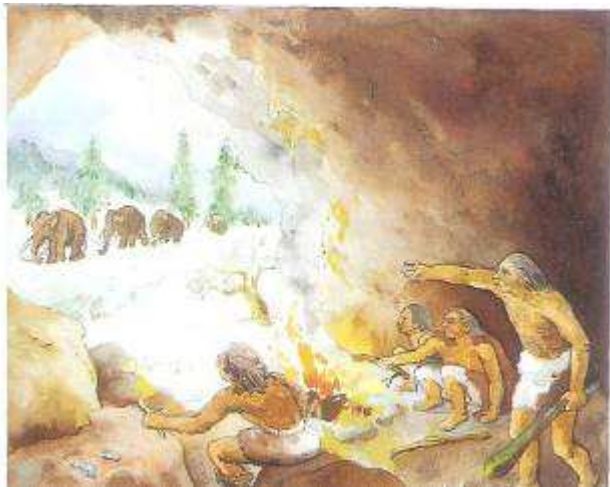
Využití ohně v pravěku

- ✓ zdroj tepla a světla
- ✓ příprava pokrmů
- ✓ zastrášení divé zvěře
- ✓ vypalování nádob
- ✓ kovolijectví
- ✓ zpracování železné rudy (výroba železa)

Příbytky pravěkých lidí

Žili:

- v korunách stromů
- pod převisy skal
- stavěli si chatrče částečně zapuštěné do země, tzv. polozemljanky, z kůlů, kostí, pokryté kůží
- zemědělci si budovali velké chatrče pro velkorodiny

Život v jeskyni

Stan z kůže

Chatrč z větví

Dům pro velkorodinu

Náboženství v pravěku

Člověk si nedovedl vysvětlit přírodní jevy, jako déšť, vítr, hrom, blesk, a proto se jich bál a uctíval je, přinášel jim **oběti**.

Pohřbívání mrtvých

- Mrtví byli pohřbíváni ve skrčené poloze, pokrýváni bylinami a posypáni červeným barvivem.
- V některých hrobech byly nalezeny kosterní pozůstatky pravěkých lidí pokryté mamutími kly, pánevními a lopatkovými kostmi.
- Do hrobu byly dávány mrtvým nástroje, nářadí, zbraně, nádoby s potravinami (víra v posmrtný život).

Pohřeb mladíka

Umění v pravěku

- kresby nebo malby na skály nebo stěny jeskyní (malby zvířat zasažených šípy měly přinést úspěch v lovu)
- sošky hlav zvířat vyrobené z kamene, hlíny, dřeva a kostí
- sošky žen

Nejčastějším projevem umění pravěkého člověka byly sošky žen, tzv. **venuše**. Byly zhotovovány ze směsi hlíny, popela, vody a krve. Podle místa nálezu pak byly pojmenovány např. Věstonická, Střelická nebo Petřkovická.

Ženy měly ve společnosti lovců mamutů významné postavení.

- dávaly potomky rodu
- vychovávaly děti
- zajišťovaly denní chod sídliště

Věstonická venuše aneb Pravěká Mona Lisa

- drahocenná 11,5 centimetrů černošedá soška pravěké ženy
- její stáří se odhaduje na přibližně 25 000 let
- byla nalezena Karlem Absolonem v roce 1925

Malby na stěnách jeskyní

Měly rituální charakter (úspěch v lovu), cílem bylo zajistit dostatek potravy, a tak snazší přežití.

Mladší doba kamenná

Zemědělci a chovatelé dobytka

Změna podnebí

- ovlivnila život pravěkého člověka
- oteplilo se, podnebí se podobalo dnešnímu
- nastala tzv. doba meziledová

Pěstování zemědělských plodin

3 vývojové stupně

1. stupeň – ochraňuje divoce rostoucí rostliny (zalévá a odpleveluje)
2. stupeň – rozšiřuje osevní plochy (rozrývá půdu a seje obilí)
3. stupeň – usazuje se v nížinách (úrodná půda)

Vývoj chovu dobytka

3 vývojové stupně

1. stupeň – odchyt mláďat v horských oblastech
2. stupeň – chov mláďat v ohradách, zvířata zdomácněla a rozmnožovala se
3. stupeň - v nížinách ochočuje divoce žijící skot

Chov: ovcí, koz, koní, skotu

Nové nástroje

Souvisí s dokonalejším obděláváním půdy (motyky, sekáče, srpy).

Řemeslo v mladší době kamenné

Hrnčířství

souvisí s rozvojem zemědělství a chovem dobytka (nádoby na obilí, mléko a vodu), nádoby zdobí různými vlnkami nebo geometrickými tvary.

Tkalcovství

Zpracovávalo len, ovčí vlnu, vyrábí pohodlné a účelné oblečení, používá tzv. svislý stav.

Pozdní doba kamenná

Na výrobu zbraní a nástrojů se vedle kamene používají **první kovy** (měď, bronz a později železo).

Rozvíjí se nová řemesla, **kovotepectví** a **kovolijectví**.

Doba bronzová

(2 000 – 700 let př. n. l.)

Nástroje, zbraně, náboženské předměty a ozdoby byly zhotovovány ze směsi mědi a cínu (bronzu).

Bronz je slitinou dvou kovů, proto se řemesla dále specializují a rozvíjí se kovolijectví a kovotepectví.

Doba železná

(700 – 0 př. n. l.)

- nový kov v Evropě – železo
- vyrábělo se ze železné rudy při vysoké teplotě ve vysokých pecích (hutnictví)
- železo se zpracovávalo při vysoké teplotě a tvarovalo se (kovářství)
- železné nástroje byly pružné, pevné a ostré a vytlačily kamenné a bronzové nástroje

Společenská dělba práce = oddělení řemesel od zemědělství, roste vážnost mužů

Vytvoření předpokladů pro vznik společenské nerovnosti.

Rodoví náčelníci hromadí majetek, z nich a jejich nejbližších příbuzných se stávají velmožové, kteří se obklopují bojovníky, tzv. vojenskou družinou.

Prvotně pospolná společnost postupně zaniká.

Keltové

(4. stol. př. n. l.)

- pronikali na naše území ve 4. století před naším letopočtem
- pravděpodobně přicházeli ze západní části střední Evropy
- bylo to první obyvatelstvo na našem území, o kterém máme písemné zprávy
- české země osídlili Bójové (Čechy = Bohemia), slovenské oblasti osídlili Kotini
- nálezy v hrobech svědčí o tom, že Keltové byli především bojovníci
- Keltové ovládli původní zemědělce žijící na našem území
- zabývali se řemeslem (hutnictví, kovářství, kovotepectví, hrnčířství)
- dovedli těžit nerostné suroviny (zlato – šperkařství) a železnou rudu (hutnictví – železné kleště, kladiva, hřebíky, radlice apod.)
- vyráběli skleněné ozdoby
- Keltové se zabývali obchodem, tzv. směnný obchod (věc za věc), v dálkovém obchodě se používaly mince duhovky a biateky (Biatec bylo jedno ze jmen, která se objevila na zlatých mincích ražených v dnešní Bratislavě)
Keltové udržovali čilý styk s řeckým a římským světem.

Oppidum

- ❖ střediska řemesel, obchodu, správy a sídlo vládnoucí vrstvy
- ❖ byla zde i pohřebiště a svatyně (sídlo kněží)
- ❖ žilo zde několik set až tisíc obyvatel
- ❖ byla obehnaná hradbou z kamene chráněnou hlíněnými valy

